Dr. Németh György
főiskolai docens

féléves feladat:

kétcsuklós keretszerkezet tervezése

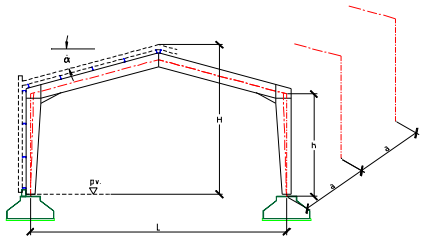

1

Elkészítendő feladatrészek

- Vázlatterv
- Terhek meghatározása
- Igénybevételek számítása
- Szilárdsági- és stabilitás vizsgálatok
- Keretsarok vizsgálata
- Illesztések tervezése
- Oszloptalp ellenőrzése
- Főtartószerkezet kiviteli terve

2

Kiindulási adatok

- Geometriai adatok (feladatkiírás szerint)
- Terhek
  - állandó terhek (súlyelemzés szerint);
  - esetleges terhek (csak meteorológiai terhek az MSZ EN 1991-1 szerint).
- Anyagminőség: „S 235”-es szilárdsági csoportból választandó.
- Felhasznált szabványok:
  - MSZ EN 1991-1
  - MSZ EN 1993-1

3

Geometriai adatok értelmezése

Ebben a feladatban a héjazatot és a szelemeneket nem méretezzük. (Ezek önsúlyát becsléssel határozzuk meg.)

A szelemeneket ~1,5 m tengelytávolsággal osszuk ki.

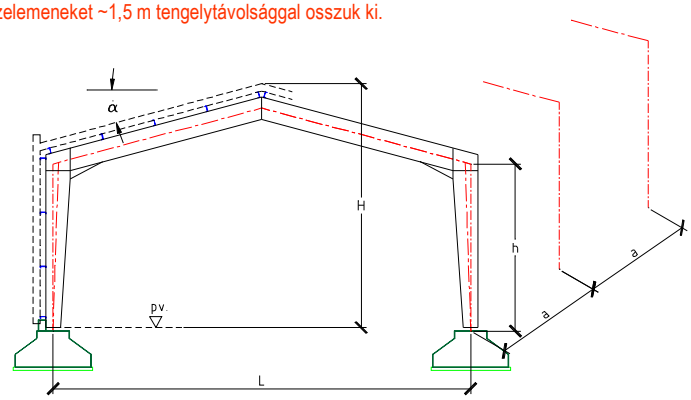

4

A hóteher az EC1 szerint

- A felszíni hóteher Magyarországon
  - 400 m-ig (A_f) $s_k = 1{,}25\ kN/m^2$
  - 400 m felett: $s_k = 1{,}25 + \frac{A-400}{400}\ \left[kN/m^2\right]$
- A kivételes felszíni hóteher (rendkívüli teher) tervezési értéke*: $s_{Ad} = C_{es1} \cdot s_k = 2{,}0 \cdot s_k$
- Tetők hóterhének karakterisztikus értéke: $s = C_e \cdot C_t \cdot \mu_i \cdot s_k$

*: csak akkor mértékadó, ha $s \geq 0{,}7 g_k$

$$1{,}35 \cdot g_k + 1{,}5 \cdot s \leq$$
$$1{,}0 \cdot g_k + 2{,}0 \cdot s$$
$$s \geq 0{,}7 \cdot g_k$$

C_e : a szél hatása	0,8	**1,0**	1,2
C_t : hőmérsékleti tényező		$\leq$ 1,0	
μ_i : alaki tényező			

5

A hóteher alaki tényezői

Alaki tényező	A tető hajlásszöge (α)		
	0° ≤ α ≤ 30°	30° < α < 60°	α ≥ 60°
μ_1	0,8	0,8·(2 – α/30°)	0
	0,8 (akadályozott hólecsúszás)		0
μ_2	0,8·(1 + α/30°)	1,6	-

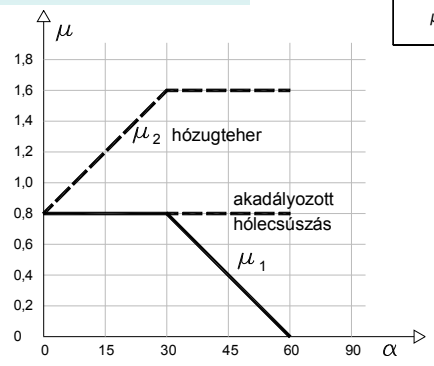

6

A szél torlónyomása

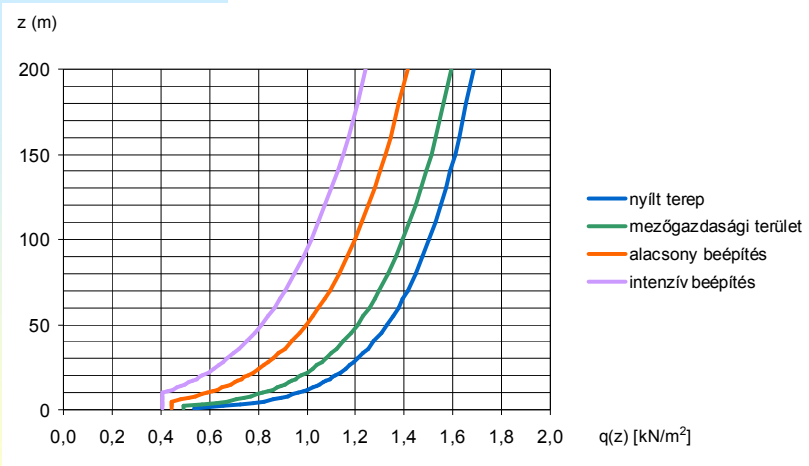

7

számértékek

Terepszint feletti magasság	Beépítési kategória			
	I.	II.	III.	IV.
z[m]	$q_p(z)$ [kN/m^2]			
1	0,54	0,50	0,44	0,41
2	0,66	0,50	0,44	0,41
3	0,73	0,57	0,44	0,41
4	0,78	0,63	0,44	0,41
5	0,83	0,67	0,44	0,41
6	0,86	0,71	0,48	0,41
7	0,89	0,74	0,51	0,41
8	0,92	0,77	0,54	0,41
9	0,94	0,80	0,57	0,41
10	0,97	0,82	0,59	0,41
11	0,99	0,84	0,61	0,43
12	1,01	0,86	0,63	0,45
13	1,02	0,88	0,65	0,47
14	1,04	0,89	0,67	0,48
15	1,05	0,91	0,69	0,50
16	1,07	0,93	0,70	0,52
17	1,08	0,94	0,72	0,53
18	1,09	0,95	0,73	0,54
19	1,11	0,97	0,74	0,56
20	1,12	0,98	0,76	0,57

8

A felületi szélnyomás és a szélsúrlódás meghatározása

- A szélhatás fajtái

Ezekből most csak a külső- és a belső felületi szélnyomást kell figyelembe venni.

- külső felületi szélnyomás $w_e = q_p(z_e) \cdot c_{pe}$
- belső felületi szélnyomás $w_i = q_p(z_i) \cdot c_{pi}$
- összesített felületi szélnyomás $w_{net} = q_p(z_e) \cdot c_{net}$
- szélsúrlódás $w_{fr} = q_p(z_e) \cdot c_{fr}$

- Az alaki tényező és a felület nagysága közötti kapcsolat:

$$c_{pe}(A) = c_{pe,1} - (c_{pe,1} - c_{pe,10}) \cdot log_{10}(A)$$

Esetünkben minden felület 10m^2-nél nagyobb→ $c_{pe,10}$ alkalmazandó.

9

Külső nyomási tényezők egyszerűsített meghatározása

- Alkalmazási feltétel:
  - Kizárólag hasábszerű, síklapokkal határolt lapos vagy magastetős épületek;
  - ha *d>h* vagy *d>b/2* feltételek legalább egyike teljesül, akkor az **[1]** jelű táblázati oszlopok használhatók;
  - ha előbbiek nem teljesülnek, de a *d>h/2,5* vagy *d>b/5* feltételek legalább egyike teljesül, akkor a **[2]** jelű táblázati oszlopok használhatók.
- A táblázatokban a pozitív értékek szélnyomást, a negatívak pedig szélszívást jelentenek.

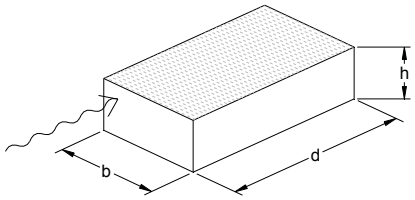

10

Függőleges falak alaki tényezői $c_{pe,10}$

h/d	Széltámadta oldalon (I)	Szélárnyékos oldalon (II)	Szélirányra merőlegesen (III)	
			[1]	[2]
≥5	+0,80	-0,70	-0,96	-1,20
1	+0,80	-0,50		
≤0,25	+0,70	-0,30		

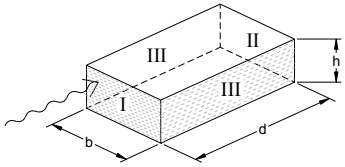

Ferde tetőfelületek alaki tényezői ($c_{pe,10}$) 1.

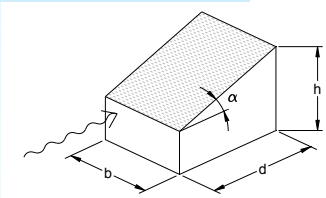

Tetősík hajlásszöge (α)	Tetősík a széltámadta oldalon	
	[1]	[2]
5°	0	0
	-0,72	-0,90
15°	+0,20	+0,20
	-0,40	-0,55
30°	+0,46	+0,55
	-0,26	-0,35
45°	+0,62	+0,65
60°	+0,70	+0,70
75°	+0,80	+0,80

Ferde tetőfelületek alaki tényezői ($c_{pe,10}$) 2.

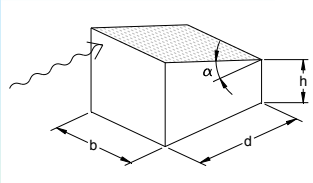

Tetősík hajlásszöge (α)	Tetősík a szélárnyékos oldalon			
	Félnyereg-tetők		Nyeregtetők	
	[1]	[2]	[1]	[2]
5°	-0,9	-1,05	+0,04	+0,10
			-0,60	-0,60
15°	-0,98	-1,10	-0,52	-0,70
30°	-0,80	-0,80	-0,42	-0,45
45°	-0,66	-0,60	-0,22	-0,25
60°	-0,50	-0,50	-0,22	-0,25
75°	-0,50	-0,50	-0,22	-0,25

13

Belső felületek nyomási tényezői

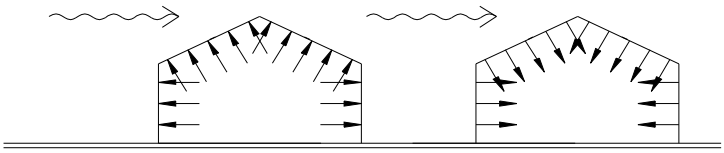

$c_{pi} = +0,2$ $c_{pi} = -0,3$

- Érvényes, ha az épületnek nincs domináns áttört oldala.
- A nyomás és a szívás közül a kedvezőtlenebbet kell figyelembe venni. Ha nem lehet egyértelműen eldönteni,hogy melyik a kedvezőtlenebb, akkor mindkét esetet meg kell vizsgálni. ☹

14

Az EC 3 keretekre vonatkozó előírásai

- Minden olyan hatást figyelembe kell venni, amely befolyásolja az igénybevételeket.
- Szokásos keresztmetszetek (melegen hengerelt vagy hasonló) esetén a „shear lag" hatás elhanyagolható.
- Szokásos keresztmetszetek esetén a lemezhorpadásnak a szerkezet analízisére gyakorolt hatása elhanyagolható. A 4. osztályú keresztmetszetek esetén sem kell a lemezhorpadás miatti merevségcsökkenést figyelembe venni.
- Másodrendű számítás mindig alkalmazható. Másodrendű minden olyan számítás, amely figyelembe veszi a szerkezet deformációinak az igénybevételekre gyakorolt hatását.

15

Elsőrendű számítás csak akkor alkalmazható, ha:

- rugalmas számítás esetén $\alpha_{cr} \geq 10$
- képlékeny számítás esetén $\alpha_{cr} \geq 15$

α_{cr} : kritikus teherparaméter: $\alpha_{cr} = \frac{F_{cr}}{F_{Ed}}$

F_{cr} az adott teherelrendezéshez tartozó kritikus teherérték;

F_{Ed} az adott teherelrendezéshez tartozó tervezési teherérték.

- F_{cr} számításánál az egész szerkezetre kiterjedő stabilitásvesztési módokat (kereteknél általában kilengő) kell figyelembe venni.

16

α_{cr} közelítő meghatározása

- Alkalmazható reguláris kereteknél (függőleges oszlopok és vízszintes gerendák szabályos elrendezésben) és lapos (max. 1:2 ~26°) tetőhajlású portálkereteknél, ha a gerendákban fellépő nyomóerő nem túl nagy.
- A gerendákban a nyomóerő nem túl nagy, ha a keret síkjában számított relatív karcsúságra teljesül, hogy:

$$\bar{\lambda} \leq 0{,}3 \cdot \sqrt{\frac{A \cdot f_y}{N_{Ed}}}$$

(A karcsúságot a szerkezeti hossz alapján kell számítani úgy, mintha a gerenda mindkét vége csuklós megtámasztású lenne.)

17

α_{cr} közelítőleg:

$$\alpha_{cr} = \left(\frac{H_{Ed}}{V_{Ed}}\right) \cdot \left(\frac{h}{\delta_{H,Ed}}\right)$$

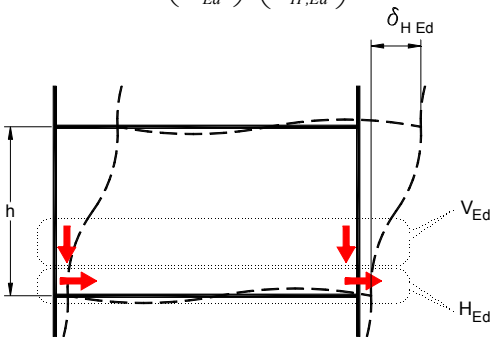

18

Másodrendű igénybevételek közelítése

- A másodrendű hatások közelítőleg figyelembe vehetők úgy, hogy az elsőrendű elmélettel meghatározott igénybevételeket az alábbi tényezővel szorozzuk:

$$\frac{1}{1-\frac{1}{\alpha_{cr}}}$$

- A közelítés alkalmazható lapos tetőhajlású portálkeretek és többszintes reguláris keretek esetén, ha:
  - $$\alpha_{cr} \geq 3{,}0$$
  - minden szinten hasonló a függőleges és vízszintes erők, valamint a vízszintes (nyírási) merevségek eloszlása.

19

Az imperfekciók

- A valóságos szerkezetek és az idealizált modell eltérései:
  - a geometriai alakhibák;
  - a gyártási maradó feszültségek;
  - az anyagi nemlinearitás;
  - az anyagi inhomogenitás;
  - a teherelhelyezés bizonytalansága.
- Az imperfekciók figyelembevétele a méretezésben:
  - csökkentő tényezős méretezési eljárás:
    - kísérleteken alapuló méretezési görbékkel;
  - helyettesítő imperfekciós méretezési eljárás:
    - geometriai jellegű imperfekciókkal,
    - teher jellegű imperfekciókkal.

A helyettesítő imperfekciók az összes eltérést helyettesítik.

A másodrendű elmélettel számított igénybevételekre történő szilárdsági méretezés egyben a szerkezeti stabilitás vizsgálata is.

20

A csökkentő tényezős és a helyettesítő imperfekciós eljárás alkalmazási lehetőségei

- Csökkentő tényezős eljárás:
  - igénybevételek számítása elsőrendű elmélettel tökéletes geometriájú szerkezeten;
  - a szerkezeti elemek egyenkénti vizsgálata a stabilitásvesztési módnak megfelelő csökkentő tényezők alkalmazásával (kihajlási hossz ⇒ karcsúság ⇒ csökkentő tényező)
- Helyettesítő imperfekciós eljárás:
  - Az imperfekciókat úgy kell felvenni, hogy azok minden lehetséges stabilitásvesztési módot magukba foglaljanak.
  - A keresztmetszetek ellenőrzése a másodrendű elmélettel számított igénybevételekre történik.
- Vegyes eljárás:
  - Igénybevételek számítása másodrendű elmélettel globális imperfekciókkal terhelt szerkezeten;
  - Egyes szerkezeti elemek - melyek lokális stabilitásveszését a globális imperfekciók nem reprezentálják- egyenkénti vizsgálata a megfelelő csökkentő tényezők alkalmazásával.

21

Globális helyettesítő imperfekciók

$$\varphi = \varphi_0 \cdot \alpha_h \cdot \alpha_m$$

$$\varphi_0 = 1/200$$

$$\alpha_h = \frac{2}{\sqrt{h}}$$

$$h[m]$$

$$2/3 \le \alpha_h \le 1{,}0$$

$$\alpha_m = \sqrt{0{,}5 \cdot \left(1 + \frac{1}{m}\right)}$$

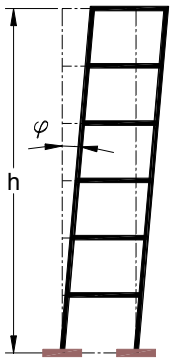

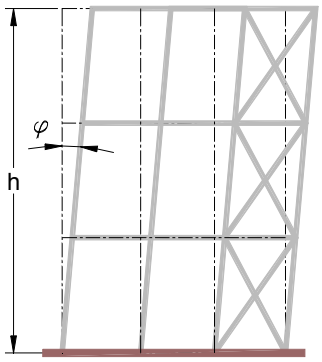

Nem kell figyelembe venni globális imperfekciót, ha a szerkezetre ható vízszintes terhek nagyok, azaz ha: $H_{Ed} \ge 0{,}15 V_{Ed}$

Egy teherkombinációhoz csak egy irányban kell felvenni imperfekciót.

22

Lokális helyettesítő imperfekciók

- Lokális imperfekcióként kezdeti görbeséget kell felvenni.
- Nem kell alkalmazni, ha a rudak ellenőrzése csökkentő tényezős eljárással történik.
- A globális imperfekciókkal együtt kell alkalmazni ha:
  - az elemeknek legalább az egyik vége nyomatékbíró módon kapcsolódik a kerethez, és
  - $\bar{\lambda} \geq 0{,}5 \cdot \sqrt{\dfrac{A \cdot f_y}{N_{Ed}}}$
- A kezdeti görbeség értéke a szerkezeti analízis típusától (rugalmas vagy képlékeny) is függ.

23

Globális és lokális helyettesítő imperfekciós terhek

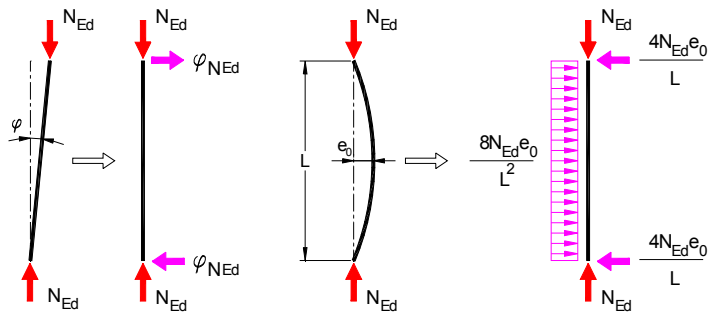

24

A lokális imperfekciók tervezési értéke

Kihajlási görbe	rugalmas számítás	képlékeny számítás
	e_0 / L	e_0 / L
a_0	1 / 350	1 / 300
a	1 / 300	1 / 250
b	1 / 250	1 / 200
c	1 / 200	1 / 150
d	1 / 150	1 / 100

A mi esetünk rugalmas számítás.
- hengerelt I szelvény „a” görbe
- hegesztett I szelvény „b” görbe

25

A statikai váz és a törzstartó

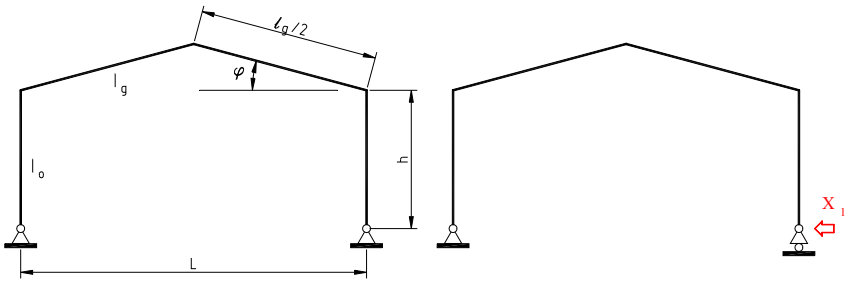

26

Közelítő szelvényfelvétel becsléssel

- A kétcsuklós kereten számítható maximális nyomatékot az ugyanolyan támaszközű kéttámaszú tartó maximális nyomatékának 2/3-ára becsüljük.

$$M \approx \frac{2}{3} \cdot \frac{q_{Ed} \cdot L^2}{8}$$

- q_{Ed} értékét a teherbírási határállapothoz előírt teherkombinációból határozzuk meg.
- Az állandó terhet a vázlattervi adatokból számíthatjuk, a gerenda saját súlyát 0,8 - 1,2 kN/m-re becsüljük.
- Válasszunk a becsült nyomatékra rugalmas állapotban megfelelő I. vagy II. keresztmetszeti osztályú szelvényt az optimálisat közelítő geometriával.

27

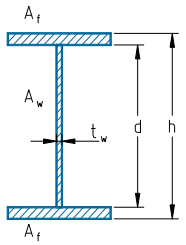

$$A_w = d \cdot t_w$$

$$\frac{d}{t_w} = r$$

$$h \approx d$$

Szimmetrikus I-szelvény optimális keresztmetszete

A gerinclemez horpadásvizsgálat mellőzésének feltétele:

$$d / t_w \le 72\varepsilon / \eta$$

$$\eta = 1{,}2$$

$$f_y = 235 N / mm^2 \Rightarrow \varepsilon = 1$$

$$r = d / t_w = 60$$

Méretezés rugalmassági alapon: $\sigma = \frac{M_{Ed}}{W_{el}} \rightarrow W_{el} \ge \frac{M_{Ed}}{f_y / \gamma_{M0}}$

$$W_{el} \approx A_f \cdot d + \frac{d^3}{6 \cdot r} \rightarrow A_f = \frac{W_{el}}{d} - \frac{d^2}{6 \cdot r} \qquad A_w = \frac{d^2}{r}$$

$$A = 2 \cdot A_f + A_w = \frac{2 \cdot W_{el}}{d} + \frac{2}{3} \cdot \frac{d^2}{r}$$

28

A legkisebb keresztmetszeti terület feltétele:

$$\frac{dA}{dt_w} = 0 = -\frac{2 \cdot W_{el}}{d^2} + \frac{4}{3} \cdot \frac{d}{r} \rightarrow d^3 = \frac{3}{2} \cdot W_{el} \cdot r$$

$$\boxed{d = (1{,}5 \cdot W_{el} \cdot r)^{1/3} = \left(1{,}5 \cdot \frac{M_{Ed} \cdot r}{f_y / \gamma_{M0}}\right)^{1/3}}$$

$$W_w = \frac{t \cdot d^2}{6} = \frac{d^3}{6 \cdot r} = \frac{\frac{3}{2} \cdot W_{el} \cdot r}{6 \cdot r} = \frac{W_{el}}{4} \rightarrow W_f = \frac{3}{4} W_{el}$$

$$W_f \approx \frac{I_f}{d} \approx 2 \cdot \frac{A_f \cdot (d/2)^2}{d/2}$$

$$A_f = \frac{3}{4} \cdot \frac{W_{el}}{d} = 0{,}75 \cdot \frac{M_{Ed}}{d \cdot f_y / \gamma_{M0}}$$

$$A_w = d \cdot t = \frac{6 \cdot W_w}{d} = \frac{6 \cdot W_{el}}{4 \cdot d} = 1{,}5 \cdot \frac{M_{Ed}}{d \cdot f_y / \gamma_{M0}}$$

$$A_{opt} = 3{,}0 \cdot \frac{M_{Ed}}{d \cdot f_y / \gamma_{M0}}$$

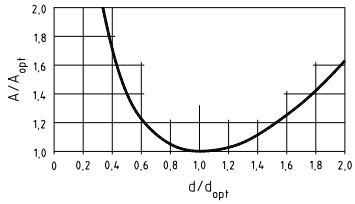

29

A keretláb helyettesítő tehetetlenségi nyomatéka

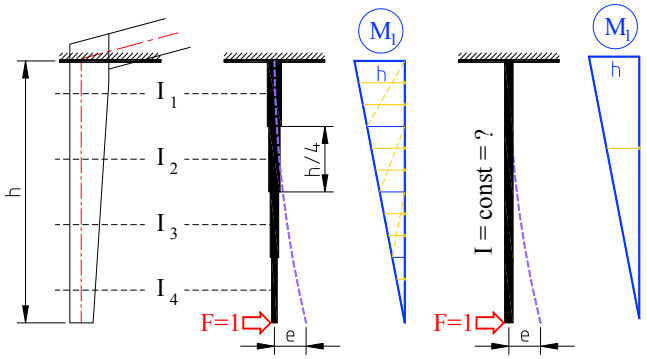

$$e = \int \frac{M_l^2}{EI_i} ds = \ldots \qquad e = \int \frac{M_l^2}{EI} ds = \frac{h^3}{3 \cdot EI_o} \qquad I_o = \frac{h^3}{3 \cdot E \cdot e}$$

30

Igénybevételek az X_1 egységerőből

X_1 = 1kN		
N_1	T_1	M_1
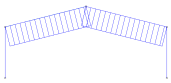	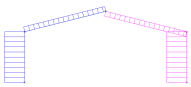	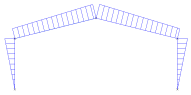

31

Igénybevételek az állandó teherből

q_g =	M_0	M_1
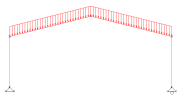	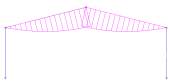	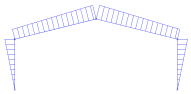
N_g	T_g	M_g
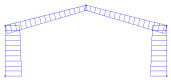	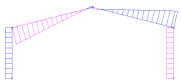	

32

Igénybevételek a hóteherből

q_s =	M_0	M_1
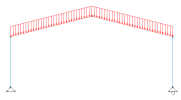		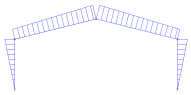
N_s	T_s	M_s
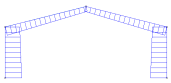	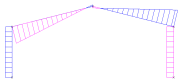	

33

Igénybevételek a szélteherből

q_{w1} ; q_{w2} ; q_{w3} ; q_{w4}	M_0	M_1
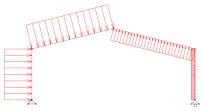	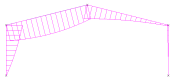	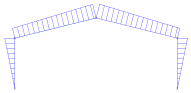
N_w	T_w	M_w
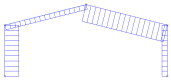	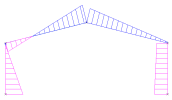	

A ferde felületeken a szélteher előjele a tetősíkok hajlásától függ.
A külső és belső szélnyomást célszerű együtt számítani.

34

Igénybevételek a hőmérsékletváltozásból

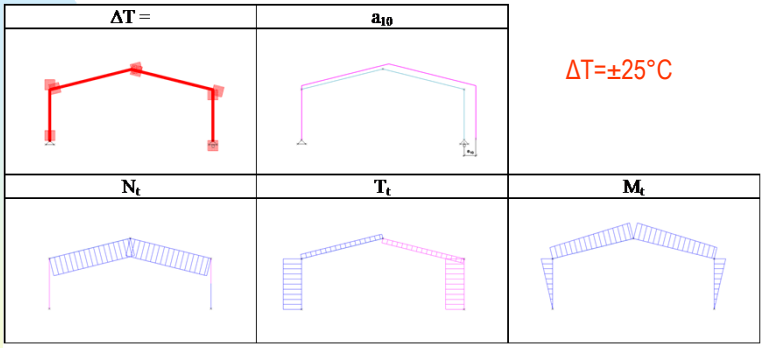

ΔT=±25°C

35

Igénybevételek összegzése a globális imperfekciós teher számításához

- A globális imperfekciók számításához a keretlábakban ébredő normálerő ismerete szükséges. Az igénybevételeket teherbírási határállapotban a tartós tervezési állapothoz tartozó teherkombinációból számítjuk. (Kiemelt teher a hóteher.)

$$\varphi = \varphi_0 \cdot \alpha_h \cdot \alpha_m$$

$$\varphi_0 = 1/200$$

$$\alpha_h = \frac{2}{\sqrt{h}}$$

$$h[m]$$

$$2/3 \le \alpha_h \le 1{,}0$$

$$\alpha_m = \sqrt{0{,}5 \cdot \left(1 + \frac{1}{m}\right)}$$

$$m = 2\,(oszlopok\ száma)$$

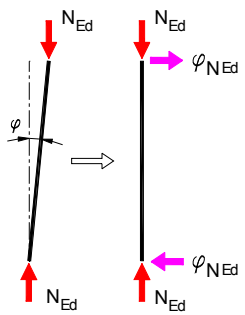

36

A hatások tervezési értékei teherbírási határállapotban

Tervezési állapot	Állandó hatások (G, P)		Esetleges hatások (Q)		Rendkívüli (A) vagy szeizmikus (A_E) hatások
	kedvezőtlen	kedvező	kiemelt (domináns)	az összes többi	
Tartós és ideiglenes	$\gamma_{G,sup} \cdot G_k$ ($\gamma_{P,unfav} \cdot P$)	$\gamma_{G,inf} \cdot G_k$ ($\gamma_{P,fav} \cdot P$)	$\gamma_{Q,1} \cdot Q_{k1}$	$\psi_{0i} \cdot \gamma_{Q,i} \cdot Q_{ki}$	-
Rendkívüli	G_k		$\psi_{11} \cdot \gamma_{Q,1} \cdot Q_{k1}$	$\psi_{2i} \cdot Q_{ki}$	A_d
Szeizmikus	G_k		-	$\psi_{2i} \cdot Q_{ki}$	A_{Ed}

EC0

37

Hatások parciális tényezői

A hatás	Jelölés	Számérték
Állandó hatás, ha kedvezőtlen	$\gamma_{G,sup}$	1,35 (1,10)
Állandó hatás, ha kedvező	$\gamma_{G,inf}$	1,00 (0,90)
Esetleges hatás, ha kedvezőtlen	γ_Q	1,50
Esetleges hatás, ha kedvező	γ_Q	0

A zárójeles értékek csak az állékonysági határállapot vizsgálatakor alkalmazhatók.

EC0

38

Hatáskombinációk

- Teherbírási határállapotok vizsgálatánál:
  - Tartós vagy ideiglenes tervezési állapot
  - Rendkívüli tervezési állapot
  - Szeizmikus tervezési állapot
- Használhatósági határállapotok vizsgálatánál:
  - Karakterisztikus (ritka) kombináció → ψ_0
    az irreverzibilis határállapotokhoz
    (pl. repedésmentesség)
  - Gyakori kombináció → ψ_1
    a reverzibilis határállapotokhoz
    (pl. eltolódások, lengések)
  - Kvázi-állandó kombináció → ψ_2
    a hosszantartó hatásokhoz
    (pl. alakváltozások, repedéstágasság)

39

Hatások kombinációs tényezői

Hatás	Tényező számértéke		
	ψ_0	ψ_1	ψ_2
Födém- és tetőteher			
A kategória (lakás)	0,7	0,5	0,3
B kategória (iroda)	0,7	0,5	0,3
C kategória (egyéb középület)	0,7	0,7	0,6
D kategória (áruház)	0,7	0,7	0,6
E kategória (raktár)	1,0	0,9	0,8
F kategória (könnyű járművel járt födém)	0,7	0,7	0,6
G kategória (közepesen nehéz járművel járt födém)	0,7	0,5	0,3
H kategória (közönsége tető)	0	0	0
Hóteher (általános eset)	0,5	0,2	0
Szélteher	0,6	0,2	0
Hőmérsékleti hatások (de nem tűzteher)	0,6	0,5	0

40

Igénybevételek a globális imperfekcióból

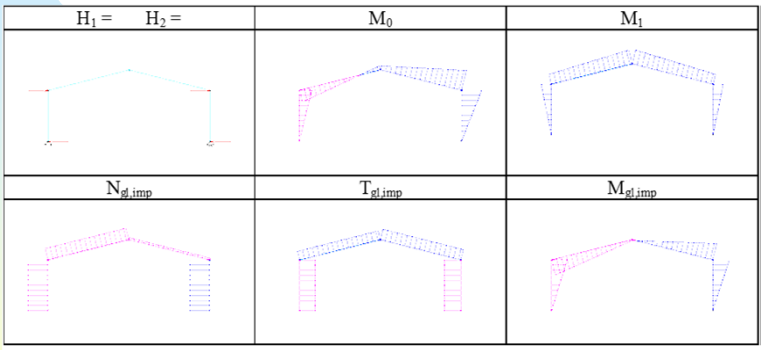

41

Igénybevételek összegzése a lokális imperfekciós teher számításához

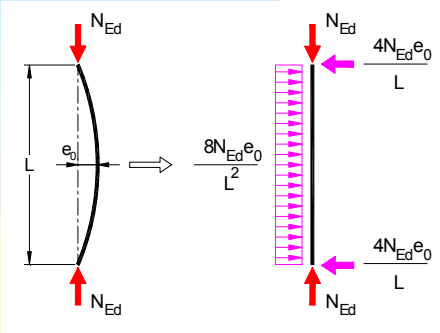

- A lokális imperfekciók számításáhozhoz a két keretlábban és a gerendában ébredő normálerő (N_{Ed}) ismerete szükséges. Az igénybevételeket teherbírási határállapotban a tartós tervezési állapothoz tartozó teherkombinációkból számítjuk.
- $e_0 = L/250$ (lásd: 25. dia)

42

Igénybevételek a lokális imperfekciókból

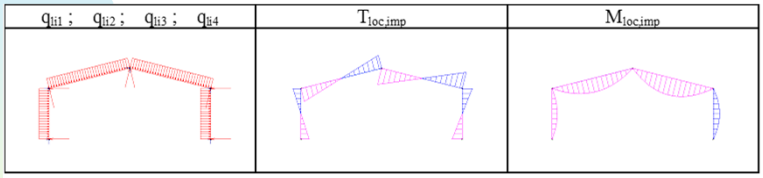

43

$\delta_{H,Ed}$ meghatározása az α_{cr} számításához

- A keretsarkok vízszintes eltolódását <u>használhatósági határállapotban</u> a karakterisztikus kombinációból számítjuk. Kiemelt teher a szélteher, a globális és lokális imperfekciós terheket állandó teherként vesszük figyelembe.
- Ellenőrizendő feltétel, hogy a gerendában a nyomóerő nem túl nagy-e. A keret síkjában számított relatív karcsúságra teljesülni kell, hogy:

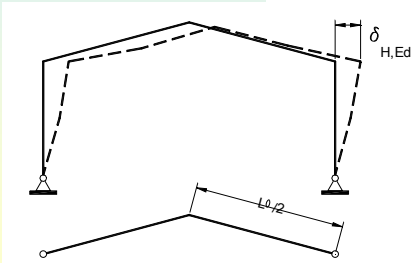

$$\bar{\lambda} = \frac{\lambda}{\lambda_1} = \frac{L_0 / i_y}{\lambda_1} \leq 0{,}3 \cdot \sqrt{\frac{A \cdot f_y}{N_{Ed}}}$$

– (A karcsúságot a szerkezeti hossz alapján kell számítani úgy, mintha a gerenda mindkét vége csuklós megtámasztású lenne.)

44

A hatások tervezési értékei <u>használhatósági</u> határállapotban

Hatáskombináció	Állandó hatások	Esetleges hatások	
		kiemelt (domináns)	az összes többi
Karakterisztikus	G_k (P_k)	Q_{k1}	$\psi_{0i} \cdot Q_{ki}$
Gyakori		$\psi_{11} \cdot Q_{k1}$	$\psi_{2i} \cdot Q_{ki}$
Kvázi-állandó		$\psi_{2i} \cdot Q_{ki}$	

45

Igénybevételek a H egységerőből

H = 1kN	M_0	M_1
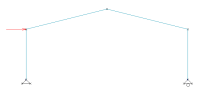	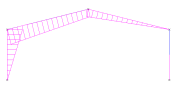	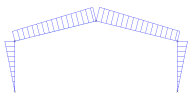

M_H

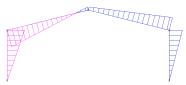

A keretsarok vízszintes elmozdulásának számításához szükséges.

46

Keretsarok elmozdulása a hőmérsékletváltozásból

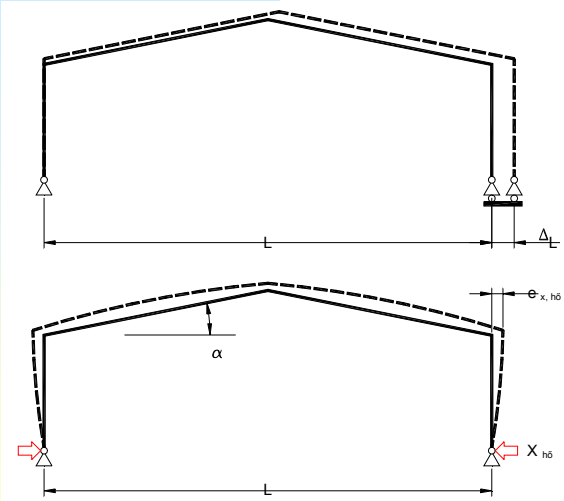

$$\Delta L = \alpha_{hő} \cdot L \cdot \Delta T$$

$$e_{x,hő} = \frac{\Delta L - \frac{X_{hő} \cdot \cos\alpha \cdot L}{E \cdot A_{ger}}}{2}$$

47

Igénybevételek összegzése a szilárdsági- és stabilitás vizsgálatokhoz

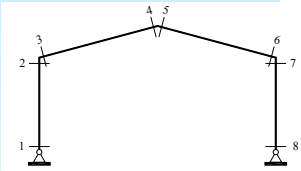

- A terhelési esetekből az ábrán bejelölt keresztmetszetekben kiszámított N, T és M igénybevételeket a teherbírási határállapot kombinációi szerint a megfelelő parciális és kombinációs tényező figyelembevételével összegezzük.
- Az előbbiek szerint számított (elsőrendű) igénybevételekből a másodrendű igénybevételek <u>közelítőleg</u> az alábbi tényezővel történő szorzással kaphatók:

$$\frac{1}{1 - \frac{1}{\alpha_{cr}}}$$

48

km.		γ	állandó	γ	ψ	hó	γ	ψ	szél	γ	ψ	hő	TK	glob. imp.	lok. imp.	I. rendű	II. rendű	korrekció
1	N																	
	T																	
	M																	
2	N																	
	T																	
	M																	ΔM
3	N																	
	T																	
	M																	
4	N																	
	T																	
	M																	
5	N																	
	T																	
	M																	
6	N																	
	T																	
	M																	
7	N																	
	T																	
	M																	ΔM
8	N																	
	T																	
	M																	

korrekció...

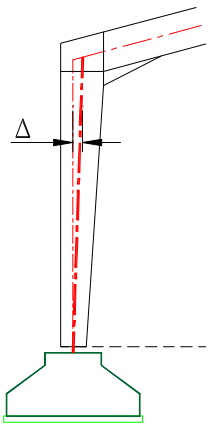

$$N' \approx N$$

$$T' \approx T$$

$$M' \approx M + \Delta \cdot N$$

- A statikai váz és a szilárdsági tengely eltérése miatt a keretláb ellenőrzésekor a nyomatéki igénybevétel korrigálása szükséges.

Keresztmetszetek ellenőrzése

- Szilárdsági vizsgálatok
  - Külpontosan nyomott elemek vizsgálata másodrendű elmélet szerinti igénybevételekből (ez egyben a stabilitásvizsgálat is a keret síkjában) a nyomatéki maximumok helyén.
  - Nyírásvizsgálat (elvégzendő a nyíróerő maximumok helyén).
  - Normálerő vizsgálata az oszlop alsó keresztmetszetében.
- Stabilitásvizsgálat
  - A nyomott öv vizsgálata az oszlopokon és a gerendán.
- Optimális kihasználtságra kell törekedni a keresztmetszetek értelemszerű módosításával.

51

Keresztmetszetek ellenállásának ellenőrzése összetett igénybevételekre (1. ill. 2. osztályú keresztmetszetek)

- Hajlítás és normálerő:

$$\frac{N_{Ed}}{N_{pl,Rd}} + \frac{M_{y,Ed}}{M_{pl,Rd}} \leq 1$$

$$N_{pl,Rd} = A \cdot f_y / \gamma_{M0}$$

$$M_{pl,Rd} = W_{pl} \cdot f_y / \gamma_{M0}$$

- Hajlítás és nyírás:

$$M_{V,Rd} = \left(W_{pl} - \rho \frac{A_V^{\,2}}{4 \cdot t_w} \right) \cdot \frac{f_y}{\gamma_{M0}}$$

$$A_V = d \cdot t_w$$

$$\rho = \left(\frac{2 \cdot V_{Ed}}{V_{pl,Rd}} - 1 \right)^2$$

$$V_{pl,Rd} = d \cdot t_w \frac{f_y}{\sqrt{3} \cdot \gamma_{M0}}$$

- Nem kell a nyírás hatását figyelembe venni, ha: $V_{Ed} \leq 0{,}5 \cdot V_{pl,Rd}$

52

Kiforduláswizsgálat (egyszerűsített módszerrel)

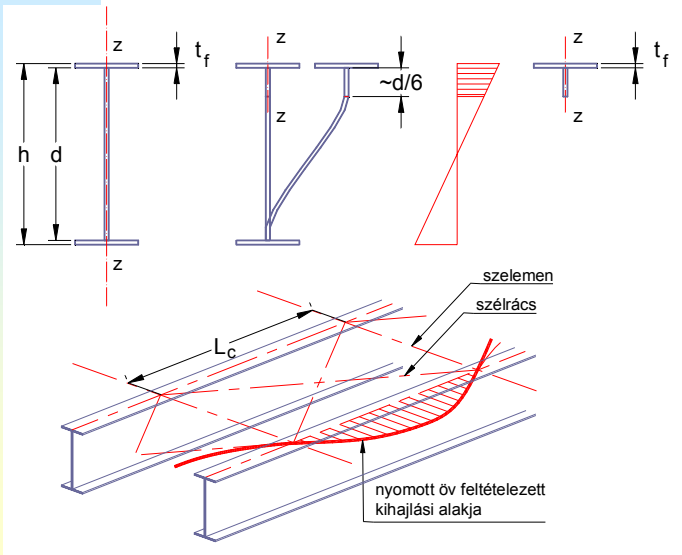

53

A kifordulási ellenállás (övmerevség alapján)

$$M_{Ed} \le M_{b,Rd} = k_{fl} \cdot \chi \cdot M_{c,Rd}$$

- $k_{fl} = 1{,}10$ korrekciós tényező,
- $M_{c,Rd}$ a keresztmetszet nyomatéki ellenállása, de γ_{M0} helyett γ_{M1} (most nem szilárdsági, hanem stabilitásvesztési határállapotot vizsgálunk);
- χ a **helyettesítő T-szelvény** $\bar{\lambda}_f$ redukált karcsúságától függő csökkentő tényező.

54

A helyettesítő T-szelvény redukált karcsúsága

$$\overline{\lambda}_f = \frac{k_c \cdot L_c}{i_{fz} \cdot \lambda_1}$$

A nyomatéki ábra alakja	k_c tényező
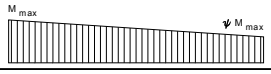	$\frac{1}{1{,}33-0{,}33\cdot\psi}$
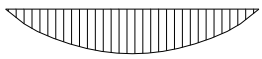	0,94
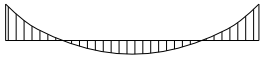	0,90
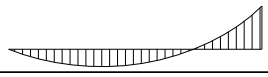	0,91
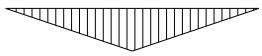	0,86
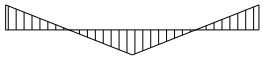	0,77
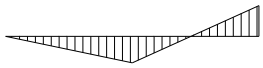	0,82

55

A χ csökkentő tényező

- a *„c”* görbe alapján általában;
- a *„d”* görbe alapján olyan hegesztett I szelvényeknél, melyeknél:

$$h \le 44 \cdot \varepsilon \cdot t_f$$

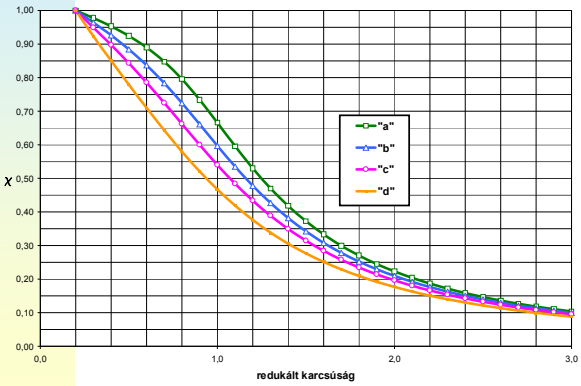

56

A nyomot övek oldalirányú megtámasztásának lehetőségei

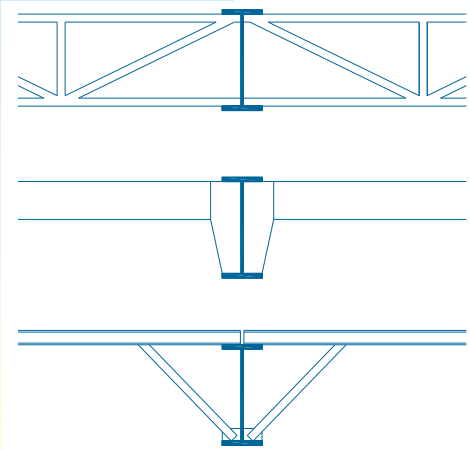

- rácsos hosszkötés
- sarokmereven bekötött, tömör szelvényű hosszkötés
- kitámasztott (könyökös) szelemen

57

Varratok vizsgálata

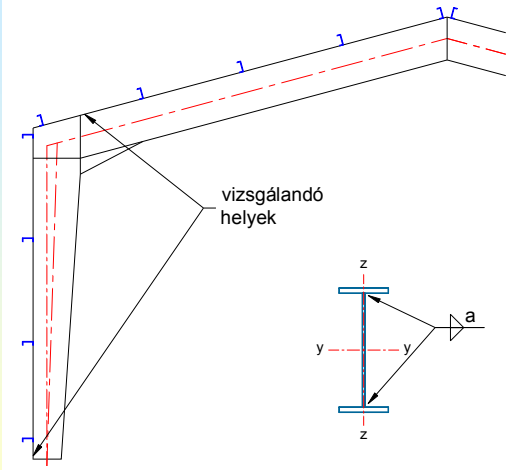

$$\tau_{\parallel} = \frac{V_{Ed} \cdot S_y}{I_y \cdot 2 \cdot a} \leq f_{w,Ed}$$

$$f_{w,Ed} = \frac{f_u}{\sqrt{3} \cdot \beta_w \cdot \gamma_{M2}}$$

$$S\,235 \rightarrow \beta_w = 0{,}8$$

58

A kapcsolatokra ható erők

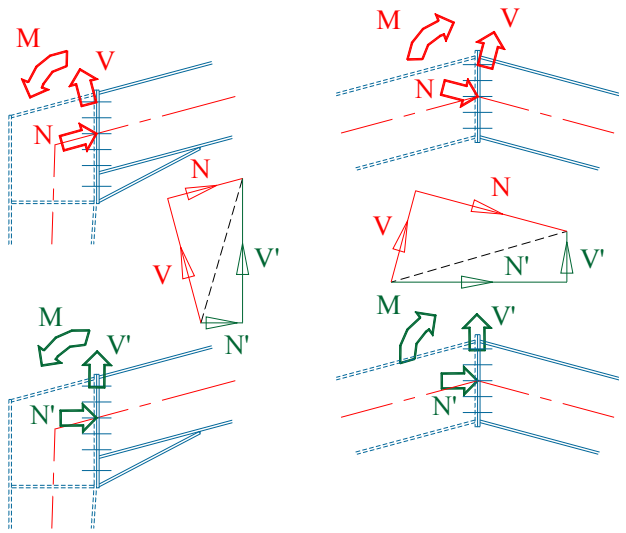

A homloklemezes kapcsolat (elképzelt) erőjátéka

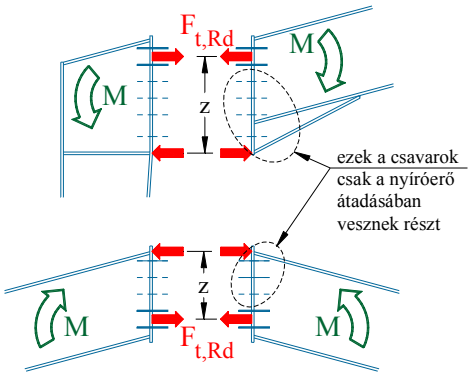

- A kapcsolat megfelelőségének feltétele:

$$M_{j,Rd} = F_{t,Rd} \cdot z \geq M_{j,Ed}$$

$$V_{j,Rd} = \sum B_{V,Rd} \geq V_{j,Ed}$$

- Összetett igénybevételű csavarok ellenállása:

$$\frac{B_{V,Ed}}{B_{V,Rd}} + \frac{B_{t,Ed}}{1{,}4 \cdot B_{t,Rd}} \leq 1$$

Az egyenértékű T-elem meghatározó méretei

A csavar elhelyezhetőségét is figyelembe kell venni.
Ajánlás: $m \approx 1{,}2d$

$$m = \frac{w - t_w - 1{,}6 \cdot r}{2}$$

$$e = \frac{b - w}{2}$$

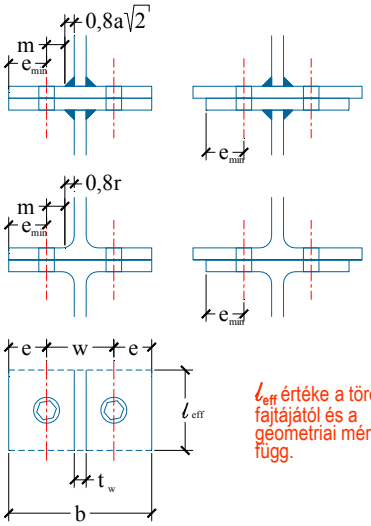

l_{eff} értéke a töréskép fajtájától és a geometriai méretektől függ.

61

A helyettesítő T-elem húzó ellenállása

Tönkremenetel módja	Húzó ellenállás
1. Az öv teljes folyása 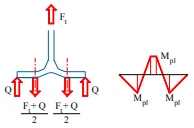	$F_{t,1,Rd} = \frac{4 \cdot M_{pl,Rd}}{m}$
2. Az öv folyása és a csavarok törése 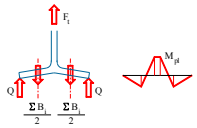	$F_{t,2,Rd} = \frac{2 \cdot M_{pl,Rd} + n \cdot \sum B_{t,Rd}}{m+n}$
3. A csavarok törése 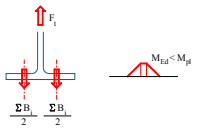	$F_{t,3,Rd} = \sum B_{t,Rd}$

$$M_{pl,Rd} = \sum l_{eff} \cdot \frac{t_f^2}{4} \cdot \frac{f_y}{\gamma_{M0}}$$

$n = e_{min}$, de
$n \le 1{,}25m$

$$A_s \approx 0{,}75 \cdot \frac{d^2 \cdot \pi}{4}$$

$$d_m \approx 1{,}6 \cdot d$$

$$B_{t,Rd} = \min \left\{ \begin{array}{l} 0{,}9 \cdot A_s \cdot \frac{f_{ub}}{\gamma_{M2}} = \\ = 0{,}53 \cdot d^2 \cdot \frac{f_{ub}}{\gamma_{M2}} \\ 0{,}6 \cdot \pi \cdot d_m \cdot t_f \cdot \frac{f_u}{\gamma_{M2}} = \\ = 3{,}01 \cdot d \cdot t_f \cdot \frac{f_u}{\gamma_{M2}} \end{array} \right\}$$

62

A csavarátmérő és minőség kiválasztása

A csavarátmérő és a lemezvastagság minimális hányadosa ($\delta_t = d/t_{min}$)

f_{ub} \ f_u	360	430	510	530
400	3,18	-	-	-
500	2,53	3,04	-	-
600	2,12	2,54	3,01	3,13
800	1,59	1,90	2,26	2,34
1000	1,27	1,52	1,80	1,82

A táblázat értékei abból a feltételből adódnak, hogy a palástnyomási ellenállás mindig legyen nagyobb, mint a nyírási ellenállás. A csavarkép elrendezésére vonatkozó feltétel:

$$e_1 \geq 2d_0\,;\; e_2 \geq 1{,}5d_0\;\;;\; p_1 \geq 3d_0;\; p_2 \geq 3d_0$$

A javasolt csavarátmérő:

$$d \geq \delta_t \cdot t_{\min}$$

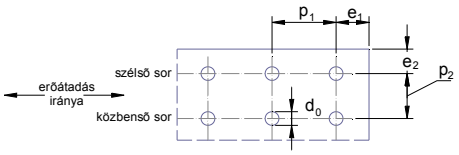

63

Az oszlopöv vizsgálata

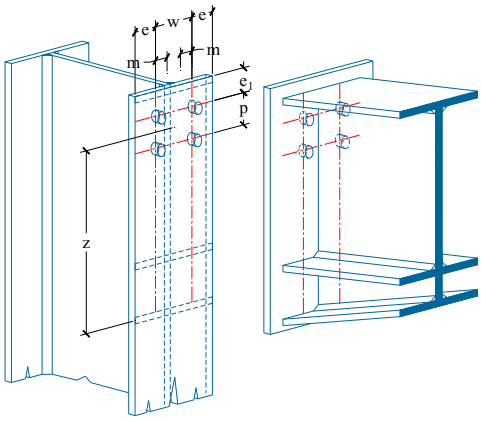

$$\ell_{eff} = \min\begin{Bmatrix} 4m + 1{,}25e \\ e_1 + 2m + 0{,}625e \\ p \\ 2m + 0{,}625e + 0{,}5p \\ e_1 + 0{,}5p \end{Bmatrix}$$

Az érték egy csavarsorra vonatkozik!

64

A homloklemez vizsgálata

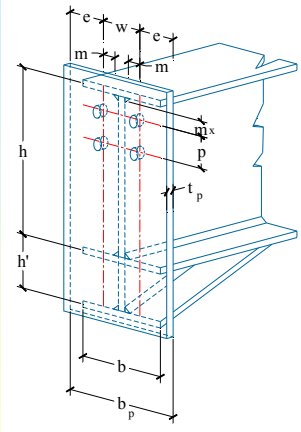

$$\ell_{eff,felső} = 0{,}5\,p + \alpha \cdot m - (2m + 0{,}625e)$$

$$\ell_{eff,alsó} = 0{,}5\,p + 2m + 0{,}625e$$

$$m_x \approx m$$

e/m	1,0	1,25	1,5
λ	0,50	0,44	0,40
α	5,75	6,14	6,52

$$\lambda_1 = \frac{m}{m+e}$$

$$\lambda_2 = \frac{m_x}{m+e}$$

A homloklemez varratainak méretezése

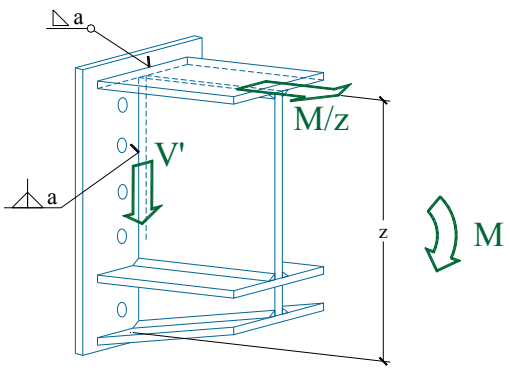

Az oszloptalp méretezése

$$c = t \cdot \sqrt{\frac{f_y}{3 \cdot f_j \cdot \gamma_{M0}}}$$

$$f_j \le f_{cd}$$

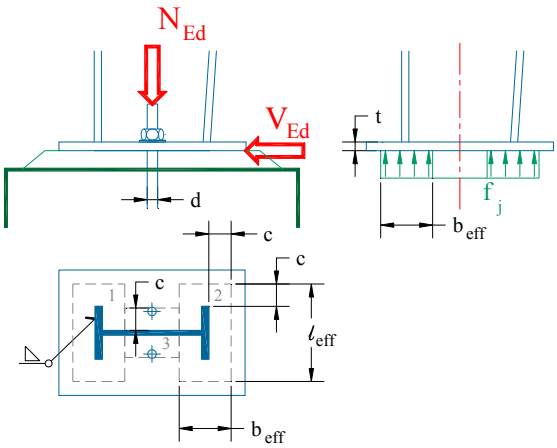

67

Talpfelület, lehorgonyzás, varratok

Az oszloptalp effektív felülete:

$$A_{eff} = \sum \ell_{eff} \cdot b_{eff}$$

$$N_{j,Rd} = A_{eff} \cdot f_{cd} \ge N_{Ed}$$

A lehorgonyzó csavar (minősége max. 8.8)
A talplemez és a cementhabarcs kiöntés közötti súrlódás 0,2-es súrlódási tényezővel figyelembe vehető.

$$F_{j,Rd} = 0{,}2 \cdot N_{c,Ed} + n \cdot B_{Rd} \ge V_{Ed}$$

$$B_{Rd} = \min \begin{pmatrix} B_{V,Rd} \\ B_{p,Rd} \end{pmatrix}$$

(A csavar menetes része a furatba kerül!)
A varrat ellenőrzése:

$$N_{Ed} \le N_{w,Rd} = \frac{f_u}{\sqrt{3} \cdot \beta_w \cdot \gamma_{M2}} \cdot \Sigma a \cdot \ell$$

68